

TUTKIMUSNÄKÖKULMIA
KANSLIAPÄÄLLIKÖIDEN PÄÄVIESTEIHIN:

VÄESTÖN- MUUTOKSET

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA

Tietokooste on Suomalaisen Tiedeakatemia koostama ja sen sisältö perustuu tutkimustietoon sekä tutkijoiden asiantuntija-arvioihin. Tietokooste ei edusta osallistuneiden tutkijoiden konsensusta käsitellyistä aiheista, vaan nostaa esiin erilaisia politiikkarelevantteja näkökulmia, riskejä ja mahdollisuuksia, jotka vaikuttavat Suomen toimintaympäristöön kahden seuraavan hallituskauden aikana.

Tietokooste on toteutettu valtioneuvoston kanslian tietotarpeeseen, ja sen tarkoituksena on tuottaa tutkimuksellisia näkökulmia kansliapäälliköiden pääviestien teemoihin.

Tietokooste on tehty keväällä 2026.

Tietokooste on koostettu seuraavien tutkijoiden tuottamasta materiaalista:

TOMMI INKINEN
professori Turun yliopisto

ISMO LINNOSMAA
professori Itä-Suomen yliopisto

LISELOTT SUNDBÄCK
tutkijatohtori Åbo Akademi

TARMO VALKONEN
senior fellow -tutkija Etna

Taitto: Eve Sillanpää

Paino: Picaset

SISÄLLYS

1.	TIIVISTELMÄ	4
2.	JOHDANTO	5
3.	VÄESTÖN IKÄÄNTYMINEN JA IKÄSIDONNAISET MENOT	6
3.1.	Taluskasvu hidastuu, kun väestö ikääntyy	6
3.2.	Väestön ikääntymisen aluetason kustannusvaikutuksia ei täysin tunneta	6
3.3.	Polarisaatio ikääntyvän maaseudun ja kasvukeskusten välillä jatkuu	7
3.4.	Koulutustason nousu on tärkeää erityisesti aluetaloudelle	7
4.	VÄHENEVÄN VÄESTÖN ALUEET	8
4.1.	Asukaskohtaiset hoivamenot ja palvelujen hinnat nousevat supistuvilla alueilla	8
4.2.	Koulu- ja varhaiskasvatusverkko muuttuu taloudellisesti raskaaksi ja osaavan työvoiman löytäminen vaikeutuu	8
4.3.	Älykäs sopeutuminen vähentää supistuvien kuntien kustannuksia	9
4.4.	Liikkuvat palvelut ja saavutettavat liikkumisen ratkaisut tukevat yhdenvertaisuutta	9
4.5.	Kaikki eivät voi käyttää digipalveluita	9
4.6.	Väestökato heikentää asukkaiden turvallisuuskokemusta	9
4.7.	Eryityisesti poliisin toiminnan supistukset vaikuttavat alueelliseen turvallisuuskokemukseen	9
4.8.	”Turvallisuustyhjiöstä” voi muodostua strateginen haavoittuvuus	10
5.	MAAHANMUUTON JA KOTOUTUMISTOIMENPITEIDEN VAIKUTUSTEN MITTAAMISEN KEHITTÄMINEN	11
5.1.	Maahanmuuton vaikutusten arviointiin tarvitaan laaja mittarikokonaisuus	11
5.2.	Maahanmuutto on Suomessa tuore ilmiö – siksi sen vaikutuksia on vaikea mitata	11
5.3.	Kotoutumisen vaikuttavuutta on haastava seurata	11
5.4.	Yhteiskunnan muutos vaikuttaa kotoutumisen edellytyksiin	12
6.	LUOTTAMUKSEN RAKENTUMINEN KOTOUTUMISESSA	13
6.1.	Viranomaiskohtaamiset ovat kriittisiä tilanteita yhteiskunnallisen luottamuksen kannalta	13
6.2.	Luottamusta rakentavat kohtaamistaidot ja maahanmuuttajien osallistaminen kotoutumistoimien suunnitteluun	13
6.3.	Luottamus viranomaisiin vähenee maassa vietetyn ajan myötä	13
6.4.	Kotoutumisessa luottamusta vähentävät huono tiedon saatavuus ja epäluottamus tulkkeja kohtaan	13
	LÄHTEET	14

1. TIIVISTELMÄ

Ikääntymisen aluetason kustannusvaikutuksia ei täysin tunneta. Ikääntyminen kasvattaa erityisesti pitkäaikaishoidon kustannuksia henkeä kohden. Kustannusvaikutukset kohdistuvat tulevaisuudessa voimakkaimmin alueille, joilla ikärakenne on jo valmiiksi vanhin.

Ikäsidonnaisten menojen kasvu aiheuttaa vähemmän haittaa kasvukeskuksille, mikä syventää alueiden välistä polarisatiota. Julkisen sektorin alueellinen rahankäyttö tasaa hyvinvointieroja, mutta ei riitä luomaan talouskasvun edellytyksiä perusteiltaan heikoilla alueilla, vaan toimii käynnissä olevan negatiivisen kierteen hidastajana.

Koulutustaso on keskeisin aluekehityksen ja tuottavuuden selittäjä Suomessa: korkeakoulutettujen osuus ja työvoiman laatu ovat vahvimmat aluekehitystä ennustavat muuttujat. Korkeakoulutukseen osallistumisen ja sen tuloksellisuuden vahvistaminen edellyttää jo alempiin koulutustasteisiin kiinnittymisen sekä oppimistulosten parantamista.

Väestökadon alueilla asukaskohtaiset hoivamenot ja palvelujen hinnat nousevat, koulu- ja varhaiskasvatusverkko muuttuu taloudellisesti raskaaksi ja osaavan työvoiman löytäminen vaikeutuu. Kuntien on siirryttävä kohti älykästä sopeutumista, joka perustuu realistisiin tulevaisuuskuviin, vähentää kustannuksia ja vahvistaa elinvoimaa paikallisten olosuhteiden pohjalta. Yhdenvertaisuutta voivat lisätä esimerkiksi liikkuvat sote- ja kirjasto-palvelut sekä liikenteen palvelulinjat säännöllisten vuorojen sijaan.

Väestökadon alueilla ”turvallisuustyhjiöstä” voi muodostua strateginen haavoittuvuus. Palvelujen ja sosiaalisten verkostojen haurastuessa väestökadon myötä turvattomuuden subjektiivinen kokemus voimistuu. Erityisesti poliisin läsnäolon vähentyminen vaikuttaa turvallisuuskokemuksiin.

Heikoimmin maahanmuuton vaikutuksia mittaavat tietyn hetken tilannekuvat, ja hyödyllisempi indikaattori on rekistereihin perustuva ajallinen seuranta yksilöistä. Ongelmana maahanmuuton kokonaisvaikutusten arvioinnissa on puute vanhemmista ikävaiheista, jotka joudutaan ennustamaan arvioitaessa elinkaarivaikutuksia.

Viranomaiskohtamiset ovat kriittisiä tilanteita maahanmuuttajien yhteiskunnallisen luottamuksen kannalta. Huonot kokemukset viranomaiskohtamisissa aiheuttavat epäluottamusta. Luottamuksen taso myös vähenee maassa vietetyn ajan myötä, minkä on arveltu johtuvan pettymyksistä viranomaispalveluissa sekä syrjinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta.

2. JOHDANTO

Tähän tietokoosteeseen koottujen tutkimusnäkökulmien toivotaan vahvistavan osaltaan tietopohjaa, jonka avulla valtionhallinnon valmisteluprosesseissa sekä poliittisessa päätöksenteossa joudutaan tekemään valintoja ja priorisointeja tulevien kahden hallituskauden 2027–2035 aikana.

Julkisen talouden kehitykseen, uudistavan talouskasvun mahdollisuuksiin ja globaalin epävakautteen liittyvät aiheet ovat suurelta osin tulevaisuuden ennakkointia, johon ei ole välttämättä tarjolla suoraan tutkimusevidenssiä tai tutkimuspohjaista mallinnusta. Tietokooste on siksi monelta osin tutkijoiden asiantuntemukseen perustuvaa arvioivaa ennakkointitietoa.

Tässä työssä valitut tutkimusnäkökulmat väestökehityksessä liittyvät:

- ikäsidonnaisiin menoihin,
- vähenevän väestön alueiden kehitykseen,
- maahanmuuton vaikutusten mittaamisen tapoihin sekä
- yhteiskunnalliseen luottamukseen kotoutumistoimien seurauksena.

Väestö ikääntyy, syntyneisyys on alhaisella tasolla ja ennustettu väestönkasvu pohjautuu Suomessa maahanmuuttoon. Väestödynamiikka ei kehity lineaarisesti, vaan muutokset palveluverkossa,

muuttoliikkeessä tai työvoiman saatavuudessa voivat laukaista nopeita, kasautuvia muutoksia paikallisesti, erityisesti supistuvilla alueilla. Suomen väestön jatkuva alueellinen keskittyminen luo voimakasta ja pysyvää kustannuspainetta kuntien perustehtäviin, hyvinvointialueiden talouteen ja aluekehitykseen.

Ikääntyminen aiheuttaa rakenteellista kierrettä, jossa pienenevä työvoima ja kasvavat palveluveloitteet heikentävät kasvu- ja investointipotentiaalia erityisesti maaseudulla. Suomen kasvavat eläke- ja sote-menot voivat vaikuttaa koulutusmenoihin supistavasti, joka heijastuu myös aluetasolla valtion rahoituksen kautta. Tämä haastaa aluetasolla mahdollisuuksia panostaa koulutukseen ja tutkimukseen. Väestön ikärakenteen vanhentuessa tulevaisuudessa on aiempaa tärkeämpää se, kuinka pitkään työuria jatketaan ja kuinka osaamista saadaan päivitettyä.

Globaalit kriisit saattavat lisätä kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden määrää Suomessa, kuten Venäjän hyökkäyssodan alkaessa. Lähi-idän tilannetta tulee seurata ja valmistautua mahdolliseen lisääntyvään turvapaikkahakijamäärään¹. Ilmastomuutos aiheuttaa pakkomuuttoa, mikä todennäköisesti myös näkyy Pohjoismaissa².

Keltaisella pystyviivalla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden arvioita ilmiöstä, sen kehityskuluista ja ratkaisuista

? Symbolilla merkityt sisällöt ovat tutkijoiden esille nostamia tutkimusaukkoja aiheista, joista ei ole olemassa tutkittua tietoa

3. VÄESTÖN IKÄÄNTYMINEN JA IKÄSIDONNAISET MENOT

3.1. Talouskasvu hidastuu, kun väestö ikääntyy

1. Väestörakenteen muutos vaikuttaa suoraan talouskasvuun. Työikäisen väestön väheneminen pienentää tuotantoa. BKT per henkilö kasvaa hitaammin myös eläkeikäisen väestön kasvun myötä.
2. Palvelutarpeen kasvu syrjäyttää tuottavampaa työtä. Ikääntyvä väestö tarvitsee enemmän hoiva- ja muita palveluita. Tämä siirtää työvoimaa tuottavammilta aloilta matalamman tuottavuuden töihin. Hoiva-alalla tuottavuutta on vaikeaa mitata tarkasti.
3. Julkiset menot kasvavat. Eläke- sekä sosiaali- ja terveysmenot kasvavat, mikä nostaa veroastetta ja vähentää mahdollisuuksia käyttää julkisia varoja muihin tarkoituksiin³.

3.2. Väestön ikääntymisen aluetason kustannusvaikutuksia ei täysin tunneta

Yli 80-vuotiaiden osuuden Suomen väestöstä ennustetaan tuplaantuvan: vuonna 2024 yli 80-vuotiaita oli 6,1 % väestöstä, kun vuonna 2070 heitä ennustetaan olevan 12,5 %⁴. Yli 80-vuotiaiden määrä ja osuudet tulevat kasvamaan kaikilla Suomen alueilla vuoteen 2040 mennessä⁵. Alueiden väestöjen ikärakenteissa on kuitenkin suuria eroja, eikä alueellisia väestöennusteita ole saatavilla yhtä pitkälle aikavälille kuin koko väestön osalta⁶.

 Alueellisen väestökehityksen ennustaminen on tällä hetkellä osin puutteellista. Ratkaisu olisi laatia Tilastokeskuksessa stokastisia väestöennusteita, jotka auttaisivat paremmin ymmärtämään väestökehitykseen liittyvää epävarmuutta. Niissä tuloksena saadaan todennäköisyysvälejä perinteisten ennusteiden muutamien skenaarioiden sijaan. Lisäksi ennusteita olisi tarpeen tuottaa useammin.

Suomea koskeva tutkimus ikääntymisen kustannusvaikutuksista on keskittynyt pääosin sotepalvelujen käytön tarkasteluun⁷. Ikääntyminen kasvattaa erityisesti pitkäaikaishoidon kustannuksia henkeä kohden⁸, ja pitkäaikaishoidon menojen BKT-osuuden ennustetaan kasvavan Suomessa vuoden 2022 tasosta eli 2,1 prosentista ensin 2,5 prosenttiin vuonna 2030 ja edelleen 3,9 prosenttiin vuonna 2070⁹.

Palveluiden käytössä viimeisten elinvuosien aikana voi olla alueellisesti suurta vaihtelua¹⁰. Terveiden elinvuosien on lisäksi havaittu vähenevän iäkkäillä esimerkiksi elintapojen heikentymisen seurauksena¹¹, mikä kasvattaa palvelutarvetta ja sote-menoja entisestään.

 Systemaattista ja koko väestön kattavaa tutkimustietoa väestön ikääntymisen kustannusvaikutuksista Suomen eri alueilla ei ole. Palvelujen ja niiden kustannusten ennakoimiseksi tarvitaan tutkimustietoa terveistä elinvuosista iäkkäissä väestöosassa sekä tietoa siitä, miten ikääntymisen alueelliset erot vaikuttavat sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttöön ja kustannuksiin.

Terveiden elinvuosien lisääntyminen iäkkäissä väestössä vähentäisi palvelujen tarvetta ja julkisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksia. Tähän voidaan vaikuttaa panostamalla ennaltaehkäiseviin ikääntyvien terveyspalveluihin.

Kustannusvaikutukset kohdistuvat tulevaisuudessa voimakkaimmin alueille, joissa ikärakenne on jo valmiiksi vanhin. Erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen maaseutualueilla väestörakenne vinoutuu nuorten ja työikäisten muuttaessa pois.

3.3. Polarisaatio ikääntyvän maaseudun ja kasvukeskusten välillä jatkuu

Ikäsidonnaiset menot kasvavat nopeasti erityisesti maaseudulla ja taantuvilla alueilla, joilla väestö ikääntyy ja nuorten osuus pienenee^{12,13}. Menojen kasvu heikentää talouskasvun edellytyksiä pienentämällä työvoimaa, lisäämällä julkisen talouden paineita ja vähentämällä investointikykyä^{12,13}.

Ikääntyneiden määrä kasvaa myös kaupungeissa, mutta ikäsidonnaisten menojen kasvu aiheuttaa vähemmän haittaa kasvukeskuksille, mikä syventää alueiden välistä polarisaatiota¹²⁻¹⁴. Julkisen sektorin alueellinen rahankäyttö tasaa hyvinvointieroja, mutta ei riitä luomaan talouskasvun edellytyksiä perusteiltaan heikoilla alueilla¹⁴.

Maaseutualueet saavat suhteellisesti eniten valtionosuuksia ja sosiaalietuuksia, mutta ne eivät tuota talouskasvua vaan toimivat käynnissä olevan negatiivisen kierteen hidastajina. Nykyinen rahoitusmalli siirtää varoja kaupungeilta ja muilta kasvualueilta taantuville ja ikääntyville alueille. Koska kaupungistumisella on talouskasvua kiihdyttävä vaikutus kaupunkialueilla, voimakas tulonsiirtojen tarve muualle hidastaa koko maan talouskehitystä.

3.4. Koulutustason nousu on tärkeää erityisesti aluetaloudelle

Kansainväliset vertailut ovat osoittaneet, että koulutustason nousulla voidaan kompensoida väestömuutosten negatiivista vaikutusta elintason merkittävästi, mutta ei kokonaan¹⁵. Myös Suomessa koulutustason nousu voi kompensoida matalan syntyvyyden ja väestön pienemisen vaikutuksia, jos mittarina on BKT per asukas¹⁶.

Koulutustason nousu hidastaa aluetasolla negatiivista kierrettä, jossa väestön väheneminen heikentää veropohjaa, mikä taas rapauttaa palveluja¹². Koulutustaso myös tukee innovaatiokyvyn kasvua, joka parantaa taloudellista kehitystä¹⁷.

Koulutustaso on keskeisin aluekehityksen ja tuottavuuden selittäjä Suomessa: korkeakoulutettujen osuus ja työvoiman laatu ovat vahvimmat aluekehitystä ennustavat muuttujat - tärkeämmät kuin tulotaso tai teollinen rakenne¹⁸.

Realistinen tavoitetaso korkeakoulutettujen väestöosuudelle voisi olla vähintään 60 %, joka vastaa OECD-maiden parhaimmistoa.

Väestön koulutustaso ei nouse pelkästään korkeakoulupaikkoja lisäämällä, vaikka sekin on välttämätöntä. Korkeakoulutukseen osallistumisen ja sen tuloksellisuuden vahvistaminen edellyttää jo alempiin koulutusasteisiin kiinnittymisen sekä oppimistulosten parantamista.

Alueiden taloudellinen menestys perustuu koulutettuun työvoimaan, joka on vahvasti yhteydessä työmarkkinaosallistumisen, tuottavuuden ja aluekehityksen kanssa. Koulutettu väestö tukee työmarkkinoiden toimivuutta, yritysten pysyvyyttä ja syntymistä, parempaa palveluiden saatavuutta sekä mahdollisia innovaatioita ja uusia toimintatapoja.

4. VÄHENEVÄN VÄESTÖN ALUEET

4.1. Asukaskohtaiset hoivamenot ja palvelujen hinnat nousevat supistuvilla alueilla

Ikääntyvän väestön osuus kasvaa voimakkaimmin harvaan asutuilla alueilla, mikä nostaa suoraan hoivamenoja. Sote-palvelutarve siis kasvaa juuri siellä, missä maksukyky heikkenee eniten, mikä johtaa rakenteelliseen alijäämään useilla alueilla. Samalla työikäisen väestön supistuminen vaikeuttaa rekrytointia ja ajaa kuntia kalliimpiin ostopalveluihin. Alijäämä puolestaan kaventaa veropohjaa ja pakottaa kuntia leikkaamaan investointeja. Seurauksena hajautettu palveluverkko muuttuu kestävämmäksi ja palvelun asukaskohtainen hinta nousee huomattavasti¹³.

Supistuvilla alueilla on liikaa rakennuksia, kouluja ja kunnallistekniikkaa. Tyhjen rakennusten ylläpito ja kasvava korjausvelka lisäävät pysyviä menoja¹⁹.

Myös työvoimapalvelujen siirtyminen kuntien vastuulle tulee aiheuttamaan heikoista tuloksista johtuvia kustannuksia vähenevän väestön alueilla.

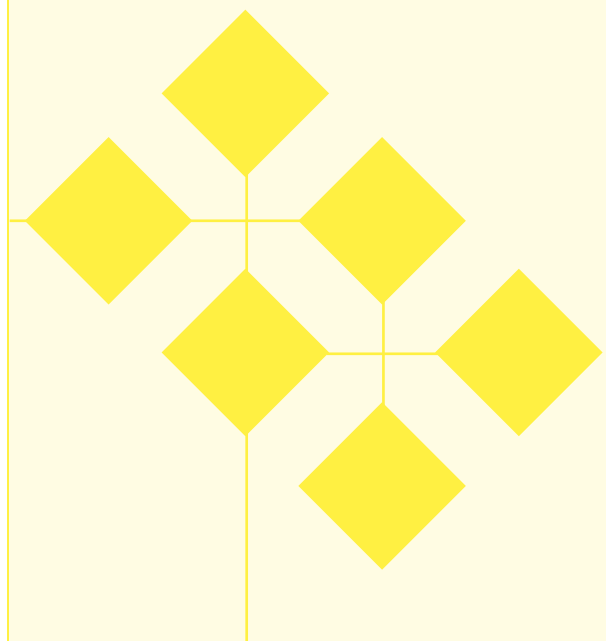
4.2. Koulu- ja varhaiskasvatusverkko muuttuu taloudellisesti raskaaksi ja osaavan työvoiman löytäminen vaikeutuu

Väestön vähentyessä koulutus- ja varhaiskasvatusverkot ammattiryhmineen muuttuvat taloudellisesti raskaiksi, koska lasten määrä pienenee¹⁹.

Vähäinen syntyvyys ja nuorten muutto kasvukeskuksiin aiheuttavat paineita harventaa päiväkotij- ja kouluverkkoa sekä toisen asteen koulutuksen osalta lisätä etäopetusta. Nykyisten opettajien siirtyessä eläkkeelle korvaavan työvoiman löytäminen voi olla vaikeaa.

Mahdollisuuksia supistuvien kuntien väliselle yhteistyölle

- Kuntien välinen yhteistyö tai yhdistyminen, jota voisi toteuttaa esimerkiksi yhteisin palvelupistein, jaettuina henkilöstöpooleina ja kuntaliitosten jatkamisena
- Siirtyminen mobiili- ja etäpalveluihin
- Yhteisöllisten asumisratkaisujen kaavoitus ikääntyville
- Ennaltaehkäisevät palvelut toimintakyvyn tueksi
- Yhteistyö yritysten ja kolmannen sektorin kanssa laajemman rahoituspohjan takaamiseksi. Voidaan toteuttaa esimerkiksi EU-ohjelmien hankerahoituksilla, pitkäaikaisilla sopimuksilla järjestöjen ja yritysten kanssa tai kattaa tiettyjä palveluita STEA-avustuksilla rahoitettavin toimin.

4.3. Älykäs sopeutuminen vähentää supistuvien kuntien kustannuksia

Jos väestön keskittyminen jatkuu seuraavat 20–30 vuotta, kustannuspaineet kohdistuvat kuntien perustehtäviin. Kuntien on siirryttävä kohti älykästä sopeutumista, joka vähentää kustannuksia ja vahvistaa elinvoimaa paikallisten olosuhteiden pohjalta^{12,13,19}.

Keskeisiä keinoja, jotka laskevat pysyviä kustannuksia ja parantavat kuntien mahdollisuuksia välttää pitkäaikaisia negatiivisia kehityskulkuja ovat esimerkiksi:

- palvelurakenteen realistinen mitoittaminen
- rakennuskannan ja infrastruktuurin karsiminen
- kylä- ja taajamarakenteen tiivistäminen

4.4. Liikkuvat palvelut ja saavutettavat liikkumisen ratkaisut tukevat yhdenvertaisuutta

Vähenevän väestön alueilla yhdenvertaisuutta voivat lisätä esimerkiksi liikkuvat sote- ja kirjastopalvelut. Palveluja voidaan järjestää siten, että ankkuriyksikköä täydentävät rajallisempia palveluita tarjoavat verkostomaisesti sijoitetut yksiköt sekä hybridipalvelut, joissa yhdistyvät etä- ja fyysiset kohtaamiset²⁰.

Julkisen liikenteen ja liikkumisen ratkaisut ovat tärkeä keino yhdenvertaisuuden turvaamisessa²¹. Kustannustehokkaita ratkaisuja ovat esimerkiksi

- esteettömät reitit, jotka soveltuvat kaikkien käyttöön
- siirtymäpalvelut ikääntyneille, kuten saattajapalvelut ja liikkuvat sote- ja hyvinvointipalvelut
- palvelulinjat ja kutsupohjaiset ratkaisut, jotka voivat osaltaan korvata toistuvaa reititystä
- liikkuvat palvelut ja hybridiasiointi²¹

4.5. Kaikki eivät voi käyttää digipalveluita

Osa väestöstä ei pysty tai halua käyttää digipalveluja²². Puhelinyhteys ja fyysisen läsnäolon palveluita on siis säilytettävä, mutta ne on mitoitettava tarpeisiin²¹.

Digipalveluiden käyttöön vaikuttaa yksilön ikäryhmä, koulutus- ja tulotaso. Digitaalinen yhdenvertaisuus on nostettava palvelukehityksen lähtökohdaksi, jotta digitalisaatio ei lisää rakenteellista eriarvoisuutta. Teknologiahankkeissa yhdenvertaisuutta voidaan edistää mm. osallistavilla suunnittelumalleilla ja haavoittuvien ryhmien käyttäjätestauksilla.

Verratessa muihin EU-maihin, Suomessa on samanaikaisesti korkea digiosaaminen, että erittäin ikääntynyt väestörakenne. Tämä muodostaa otollisen markkinan palvelumuotoilulle.

Ei ole tutkittu, miten väestökadon, digitalisaation ja palveluverkon supistumisen yhteisvaikutukset toteutuvat ja vaikuttavat eri aluetasoilla. Digitalisaation vaikutuksia sosiaalisiin oikeuksiin, saavutettavuuteen ja paikalliseen elinvoimaan ymmärretään heikosti.

4.6. Väestökato heikentää asukkaiden turvallisuuskokemusta

Väestökato heikentää poliisi-, pelastus- ja sote-palvelujen saavutettavuutta, erityisesti kriittisissä hätätilanteissa. Pitkät etäisyydet ja resurssien supistaminen heikentävät turvallisuutta ja perusoikeuksien toteutumista.²³

Koillis-Suomea koskeneessa tutkimuksessa havaittiin, että poliisin, pelastustoimen ja muiden instituutioiden heikentynyt läsnäolo johtaa turvallisuustehtävien siirtymiseen epävirallisille yhteisöille ja paikallisille toimijoille²⁴.

Väestökato heikentää myös sosiaalista tukea, yhteisöllisyyttä ja luottamusta, jotka ovat rikollisuuden ehkäisyn ja yhteiskunnallisen vakauden ydintekijöitä. Palvelujen ja sosiaalisten verkostojen haurastuessa väestökadon myötä turvattomuuden subjektiivinen kokemus voimistuu. Tämä heijastuu alueen sisäiseen turvallisuuteen ja kriisivalmiuteen.²⁵

4.7. Erityisesti poliisin toiminnan supistukset vaikuttavat alueelliseen turvallisuuskokemukseen

Poliisin toimintaan kohdentuneet leikkaukset 2010-luvun alussa heikensivät kansalaisten arviota poliisin

tehokkuudesta ja pidensivät aikaa, jossa poliisi saapuu paikalle. Tämä vaikutti etenkin pieniin ja väestöltään pieneneviin kuntiin. Väestökato ja harva poliisiläsnäolo johtaa riskiin rikosten ilmoittamatta jättämisestä²⁶.

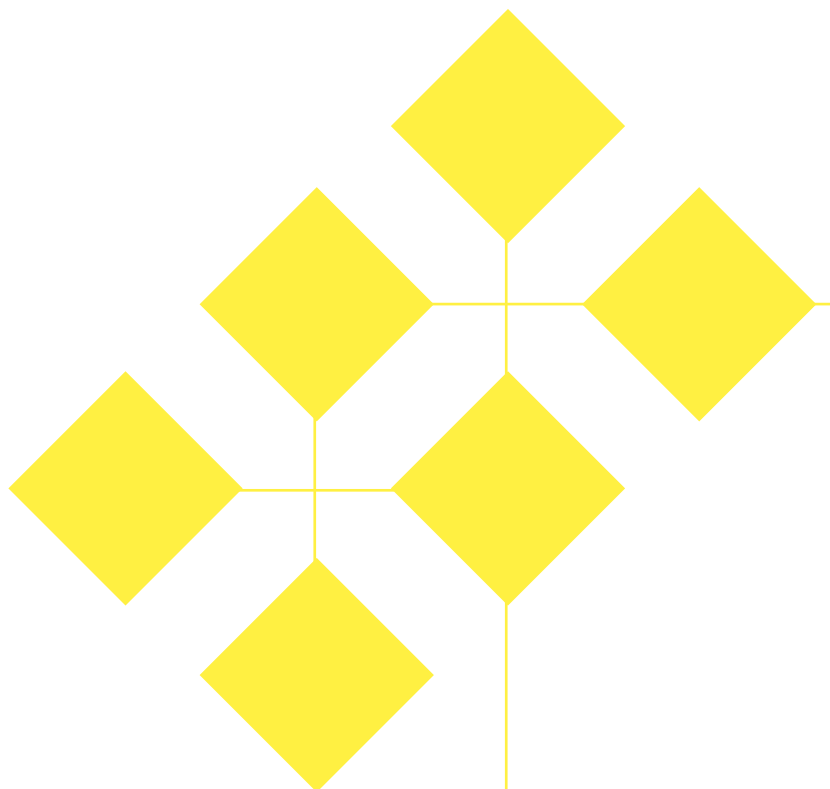
Vähenevä väestö, harva asutus ja laajat alueet aiheuttavat pitkiä poliisin saapumisaikoja ja resurssien mitoitusongelmia. Poliisin kyky vastata hätätilanteisiin heikkenee väestön vähetessä, mutta infra ja valvontatarve säilyvät²⁷. Viranomaisresurssien suunnittelu perustuu myös usein väestökisteriin, joka ei huomioi kausiväestöä. Ongelma korostuu väestökadon alueilla, joissa kausiväestö voi käytännössä olla merkittävä osa väestöstä²⁷. Turvallisuus heikkenee nopeasti resurssileikkausten myötä, mutta turvallisuuden tunteen palautuminen vaatii huomattavasti enemmän aikaa²⁶.

4.8. ”Turvallisuustyhjiöstä” voi muodostua strateginen haavoittuvuus

? Tutkimuksessa on havaittu, että palvelujen ja viranomaisläsnäolon väheneminen voi tuottaa ”turvallisuustyhjiöitä” erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Ei kuitenkaan ole tutkittu, milloin kynnyksellä tällaisen haavoittuvuuden muodostumiseen ylittyy.

Harvaan asutun alueen olosuhteiden turvaaminen on strateginen kansallinen turvallisuuskysymys, joka vaikuttaa myös ulkoiseen turvallisuuteen raja-alueiden kautta²⁴. Konkreettisia toimia rajaturvallisuuden vahvistamiseksi ovat esimerkiksi:

- kyläpelastusyksiköt ja paikallinen turvallisuusyhteistyö – tällaista toimintaa harjoittavat esimerkiksi vapaapalokunnat, sopimuspalokunnat, ensivasteryhmät ja kyläkohtaiset apuryhmät, jotka toimivat mahdollisesti viranomaisten tukena.
- asukkaiden omatoimisen varautumisen vahvistaminen²³.

5. MAAHANMUUTON JA KOTOUTUMISTOIMENPITEIDEN VAIKUTUSTEN MITTAAMISEN KEHITTÄMINEN

5.1. Maahanmuuton vaikutusten arviointiin tarvitaan laaja mittarikokonaisuus

Maahanmuuton vaikutuksia Suomessa mitataan yhdistämällä tilasto- ja rekisteriaineistoja (esim. Tilastokeskus, TEM) sekä laajoja väestökyselyjä (esim. THL, FinMonik ja MoniSuomi⁴), jotka yhdessä arvioivat vaikutuksia talouteen, väestörakenteeseen, hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen. Tarkastelua on myös laajennettu koskemaan subjektiivista kotoutumista, johon kuuluu esimerkiksi maahanmuuttajien terveys, turvallisuuden tunne, kuulomisen kokemus sekä suomalaisten ystävien määrä⁴.

Heikoimmin maahanmuuton vaikutuksia mittaavat tietyn hetken tilannekuvat. Esimerkiksi maahanmuuttajien työllisyystilanne lähtömaan mukaan tietynä vuonna on huono mittari, koska keskimääräisen työllisyysasteen tiedetään nousevan maassaolovuosien myötä. Hyödyllisempi indikaattori on rekistereihin perustuva ajallinen seuranta yksilöistä²⁸.

Maahanmuutto on kompleksinen sosiaalinen ilmiö ja moniulotteinen kokonaisuus, jonka vaikutuksia yhteiskuntaan tulee mitata useiden indikaattorien avulla yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan tasolla. Esimerkiksi OECD:n tasolla on käytetty 83 indikaattorin kokonaisuutta mittaamaan kotoutumisen tuloksia⁵⁷. Tämä OECD:n kotoutumismittaristo on Suomelle hyödyllinen, mutta sitä ei kannata ottaa käyttöön sellaisenaan. Sen sijaan sitä tulisi soveltaa ja täydentää Suomen erityispiirteet huomioivaksi.

Perinteiset indikaattorit, kuten työllistyminen, koulutusaste, tulotaso ja subjektiiviset hyvinvointimittarit ovat edelleen hyviä työkaluja ja mittareita. Suurin haaste arvioinneissa on kyselyaineistojen kattavuus. Laajojen kyselyjen tulisi tavoittaa riittävän suuria maahanmuuttajaryhmiä.

5.2. Maahanmuutto on Suomessa tuore ilmiö – siksi sen vaikutuksia on vaikea mitata

Suomessa maahanmuutto on edelleen tuore ilmiö, jolloin ongelmana kokonaisvaikutusten arvioinnissa on puute vanhemmista ikävaiheista, jotka joudutaan ennustamaan arvioitaessa elinkaarivaikutuksia²⁹. Tästä on vielä iso askel kokonaistaloudellisiin vaikutuksiin, jotka riippuvat esimerkiksi siitä, millainen on työvoiman tarve ja maahanmuuton vaikutus tuottavuuteen³⁰.

Myös maahanmuuton lähtösyiden ja lähtömaarakenteen nopeat muutokset vaikeuttavat maahanmuuton kokonaisvaikutusten arviointia. Tästä johtuen kotoutumiseen ja työllisyyteen tähtäävän politiikan on huomioitava yksilöiden erilaiset lähtötilanteet ja tarpeet.

? Yhä useammin maahanmuuttajat eivät jää pysyvästi kohdemaahan. Muuttoliikkeen tiedonpuutteet Suomessa ovat suurimmat juuri maahanmuuttajien paluumuuton suhteen eli miksi ja miten maahanmuuttajat muuttavat Suomesta eteenpäin (onward migration) ja miten tämä vaikuttaa suomalaiseen yhteiskuntaan ja esimerkiksi huoltosuhdelaskelmiin.

5.3. Kotoutumisen vaikuttavuutta on haastava seurata

Kotoutumispalvelujen vaikuttavuuden seuranta on haastavaa, koska on vaikea erottaa, johtuvatko tulokset palveluista vai esimerkiksi yksilön ominaisuuksista tai työmarkkinatilanteesta³¹. Tavoitteiden arvioinnissa tulisi huomioida, että kotoutumispolut ovat yksilöllisiä³², eikä kotoutuminen aina etene lineaarisesti³³. On tärkeää ymmärtää, ettei kotoutuminen ole yksittäinen lopputulos tai staattinen tila,

vaan dynaaminen ja moniulotteinen prosessi, joka etenee eri elämänaalueilla pitkän ajan kuluessa³⁴.

Kotoutumista ei tulisi mitata pelkästään joko-tai-asetelmilla – onko henkilö ”kotoutunut” vai ”ei kotoutunut”, ”kansalainen” vai ”ei suomen kansalainen” – vaan kuulumisen ja hyvinvoinnin kautta^{35,36}. Kotoutumisen seurannassa tulisi kiinnittää enemmän huomioita niin sanottujen pehmeiden ulottuvuuksien seurantaan, kuten sosiaalinen osallisuus ja kansalaisyhteiskunnan toimintaan osallistuminen³⁴.

Edellä mainittujen ilmiöiden seurannassa tulisi huomioida myös käsitteiden kulttuurisia eroja, jolloin kyselyjen kysymyksiä esimerkiksi kuulumiseen, hyvinvointiin tai osallisuuteen liittyen tulisi avata tutkittavalle hänelle ymmärrettävällä kielellä.

Hallitusohjelmassa painotetaan maahanmuuttajien velvollisuuksia lisäämällä maahanmuuttajien omaa vastuuta kotoutumisestaan ja muuttamalla järjestelmää velvoittavaksi, esimerkiksi tehostamalla toimeentulotuen ja työmarkkinatuen käyttöä sanktiointikanavana. Jos maahanmuuttaja ei noudata kotoutumissuunnitelmaansa, osallistu kielikoulutukseen tai suorita päättöttestausta määräajassa hyväksytysti, kyseisiä tukia alennetaan³⁷.

Toistaiseksi ei kuitenkaan ole tietoa siitä, missä määrin velvoittaminen parantaa tai tehostaa kotoutumista. Olisi tärkeä seurata kotoutumistoi-
mien velvoittamisen vaikutuksia ja vaikuttavuutta.

metodologisesti ongelmallista, sekä siitä, että indeksi keskittyy kotoutumista tukeviin politiikkatoimiin eikä niiden konkreettisiin lopputuloksiin³⁹. Euroopan komission barometri puolestaan kerää tietoa siitä, miten suomalaiset kokevat maahanmuuton vaikutuksia⁴⁰.

Kotoutumistoiimiin vaikuttaa myös yleinen yhteiskunnallinen kehitys. Markkinaehtoisuuden myötä kilpailutuksen, tehokkuuden ja vaikuttavuuden seuranta on noussut keskiöön⁴¹. Kilpailutuksen seurauksena on noussut huoli tulkkien laadusta ja siitä, että hintaa painotetaan liikaa laadun kustannuksella⁴², mutta myös tulkkien työolojen eettisyydestä⁴³.

Kolmannella sektorilla ja lähiyhteiskunnalla on tärkeä rooli kotoutumisessa ja hyvien väestösuhteiden edistämässä^{44,45}.

Oikeusministeriön mukaan hyvät väestösuhteet liittyvät yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen ja yhteiskuntaan kuulumisen kokemukseen. Niitä voidaan vahvistaa lisäämällä vuorovaikutusta, osallisuutta ja turvallisuuden tunnetta sekä seuraamalla esimerkiksi oikeuksien tuntemusta ja luottamusta yhteiskuntaan⁴⁶.

Järjestötoimijoiden STEA-rahoituksen leikkausten seurauksena moni kotoutumista edistävä järjestö on joutunut supistamaan tai lakkauttamaan toimintaansa.

5.4. Yhteiskunnan muutos vaikuttaa kotoutumisen edellytyksiin

On keskeistä seurata, miten yhteiskunta muuttuu kasvavan maahanmuuton seurauksena. Esimerkiksi MIPEX EU -indeksi mittaa, millaiset rakenteelliset edellytykset yhteiskunta tarjoaa kotoutumiselle tarkastellen mm. perheen yhdistämistä, kansalaisuuden saamiseen ehtoja, poliittista osallistumista ja pääsyä terveydenhoitoon. Indeksien mukaan Suomi kuuluu yhdessä Ruotsin ja Portugalin kanssa EU:n kärkimaiden joukkoon kotouttamispolitiikassa³⁸. Tätä indeksiä on kuitenkin kritisoitu siitä, että keskenään hyvin erilaisten kansallisten järjestelmien vertailu on

6. LUOTTAMUKSEN RAKENTUMINEN KOTOUTUMISESSA

6.1. Viranomaiskohtaukset ovat kriittisiä tilanteita yhteiskunnallisen luottamuksen kannalta

Maahanmuuttajien luottamus viranomaisiin kytkeytyy usein palvelukokemukseen ja siihen liittyviin odotuksiin⁴⁷⁻⁴⁹. Pettymykset viranomaiskohtauksissa aiheuttavat epäluottamusta pakkomuuttajien keskuudessa⁶⁸.

Viranomaiskohtaukset vaikuttavat maahanmuuttajien yhteiskunnalliseen luottamukseen sekä itseluottamukseen ja hyväksynnän kokemukseen^{50-52,68}.

Etäinen, virallinen ja pelkästään tehtävään keskittynyt sosiaalityöntekijä ei vahvista luottamusta⁵³. Toisen viranomaistahon edustaja voi myös joko vahvistaa tai rappeuttaa luottamusta toiseen viranomaiseen^{54,68}.

 Kotoutumistoimien suhdetta yhteiskunnalliseen luottamukseen ja sen tasoon Suomessa ole suoraan tutkittu, vaikka viranomaiskohtaukset ovat kriittisiä tilanteita yhteiskunnallisen luottamuksen rakentumisen kannalta.

6.2. Luottamusta rakentavat kohtaamistaidot ja maahanmuuttajien osallistaminen kotoutumistoimien suunnitteluun

Kotoutumistoimissa työskentelevien ammattilaisten kulttuurisensitiivisyyttä tulisi kehittää sekä painottaa arvostavan kohtaamisen merkitystä osana luottamuksen rakentumista⁵⁵.

Maahanmuuttajia tulisi vahvemmin osallistaa kotoutumistoimien suunnitteluun palvelumuotoilun kautta⁷⁰. Kotoutumiskoulutuksessa opiskelevien maahanmuuttajien näkemyksiä tulisi kerätä ja hyödyntää systemaattisemmin^{71,72}.

6.3. Luottamus viranomaisiin vähenee maassa vietetyn ajan myötä

Pohjoismaissa maahanmuuttajat luottavat kanta-väestöä enemmän viranomaisiin, kuten poliisiin ja oikeuslaitoksiin⁵⁶⁻⁶⁰. Luottamuksen taso kuitenkin vähenee maassa vietetyn ajan myötä, minkä on arveltu johtuvan pettymyksistä viranomaispalveluissa sekä syrjinnästä ja epäasiallisesta kohtelusta palveluissa^{56,61,69}. Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan luottamus viranomaisiin ja toisiin ihmisiin vähenee turvapaikkahakuprosessin aikana⁶².

Rasismien kokemukset heikentävät luottamusta yhteiskunnallisiin instituutioihin⁶³. Luottamusta voivat heikentää myös poissulkemisen, marginalisaation, rodullistetun syrjinnän ja väkivallan kokemukset, joita voi ilmetä ennen maahanmuuttoa, sen aikana ja sen jälkeen⁶⁴.

6.4. Kotoutumisessa luottamusta vähentävät huono tiedon saatavuus ja epäluottamus tulkkeja kohtaan

Maahanmuuttajien viranomaisluottamukseen vaikuttaa paitsi vaikeaksi koettu viranomaisjärjestelmä myös se, kokeeko henkilö saavansa riittävästi tietoa eri palveluista, vaihtoehtoista, oikeuksista ja velvollisuuksista^{45,49,51,52}.

Monilla maahanmuuttajilla on haasteita digitaalisten palvelujen käytössä, ja he kääntyvät sen vuoksi sosiaalisten verkostojensa tai järjestöjen puoleen saadakseen apua^{45,65,66}. Maahanmuuttajat myös luottavat mm. omiin lapsiinsa näissä asioissa viranomaisten sijaan⁶⁵.

Tulkkiyöskentely voi jopa vaikeuttaa viranomaisluottamuksen rakentumista, jos tulkki ei ole ammattitaitoinen^{43,49,54}. Naisten osalta on havaittu pelkoa, että omakieliset tulkit kertovat henkilökohtaisia asioita eteenpäin omassa yhteisössä⁶⁷.

LÄHTEET

1. UNHCR (2026). Middle East emergency. <https://www.unhcr.org/emergencies/middle-east-emergency>
2. UNHCR (2024). No escape: On the frontlines of climate change, conflict and forced displacement. United Nations High Commissioner for Refugees.
3. Valkonen, T., & Lassila, J. (2021). Väestön ikääntymisen taloudelliset vaikutukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja, 2021:36.
4. Kuusio, H., Mäkipää, L., Klemetilä, K.-L., Nykänen, S., Kytö, S., & Lilja, E. (2024). National study on the health, welfare and services of the foreign-born population – MoniSuomi 2022: Key observations to support decision-making (No. 4/2024). Data brief. Finnish Institute for Health and Welfare (THL). https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/148212/URN_ISBN_978-952-408-259-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
5. Hiilamo, A. (2026) Väestön kasvu on epävarmaan useimmilla alueilla, mutta ikääntyneiden määrä kasvaa kaikkialla. Verkkolähde: <https://fluxconsortium.fi/fi/vaeston-kasvu-on-epavarmaa-useimmilla-alueilla-mutta-ikaantyneiden-maara-kasvaa-kaikkialla/>.
6. Nevanto, M., Ilmarinen, K., Kauppinen, T.M. (2024). Alueelliset erot väestön ikärakenteessa ja ikääntyneiden elinoloissa. *Yhteiskuntapolitiikka* 89 (2024):1.
7. Häkkinen, U., Martikainen, P., Noro, A., Nihtilä, E., Peltola M. (2008). Aging, health expenditure, proximity to death, and income in Finland, *Health Economics, Policy and Law* 3: 165-195.
8. Valtiovarainministeriö (2024). Taloudellinen katsaus, kevät 2024. Talousnäkömät. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2024:31, Helsinki.
9. European Commission (2024) The 2024 Ageing Report, Economic and Budgetary Projections for the EU Member States, Institutional Paper 279, May 2024, European Commission.
10. Forma, L., Rissanen, P., Noro, A., Raitanen, J., Jylhä, M. (2007). Health and social service use among old people in the last 2 years of life, *European Journal of Ageing* 4: 145-155.
11. [Mikkola, T.M., Kautiainen, H., von Bonsdorff, M.B., Wasenius N.S., Salonen M., Haapanen M.J., Kajantie E., Eriksson J.G. (2023). Healthy ageing from birth to age 84 in the Helsinki Birth Cohort Study, Finland: a longitudinal study, *Lancet Healthy Longev* 2023; 3: e499-507
12. Makkonen, T., & Inkinen, T. (2023). Benchmarking the vitality of shrinking rural regions in Finland. *Journal of Rural Studies*, 97, 334–344. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2022.12.023>
13. Makkonen, T., Inkinen, T., Rautiainen, S. (2022). Mapping spatio-temporal variations of shrinkage in Finland. *Fennia*, 200(2), 137–156. <https://doi.org/10.11143/fennia.119495>
14. Makkonen, T., Lehtonen, O., Inkinen, T., Vihinen, H., & Voutilainen, O. (2025). Socio-economic impacts of different categories of state expenditure in urban and rural regions. *Regional Studies*. <https://doi.org/10.1080/00343404.2025.2495323>
15. Pellegrini, I. S., Chmura, R., Sawulski, J., & Mętrak, T. (2024). Human capital and GDP projections in selected EU countries. MF Working Papers, MF Working Papers, Article 42. <https://ideas.repec.org/p/ris/mfplwp/0042.html>
16. Myrskylä, M., Hellstrand, J., Lappo, S., Lorenti, A., Nisén, J., Rao, Z., & Tikanmäki, H. (2024). Declining fertility, human capital investment, and economic sustainability (WP-2024-002; 0 p., s. WP-2024-002). Max Planck Institute for Demographic Research. <https://doi.org/10.4054/MPIDR-WP-2024-002>
17. Makkonen, T., & Inkinen, T. (2013). Innovative capacity, educational attainment and economic development in the European Union. *European Planning Studies*, 21(12), 1958–1976. <https://doi.org/10.1080/09654313.2012.722968>
18. Makkonen, T. & T. Inkinen (2015). Geographical and temporal variation of regional development and innovation in Finland. *Fennia. International Journal of Geography* 193:1, 134–147. <https://doi.org/10.11143/46476>
19. Huusari, S. & T. Inkinen (2025). Supistuvat alueet ja kuntien käytännöt: katsaus supistuviin alueisiin Suomessa. *Terra* 137:4, 135–150. <https://doi.org/10.30677/terra.156583>
20. Kiuru, J., & Inkinen, T. (2017). Predicting innovative growth and demand with proximate human capital: A case study of the Helsinki Metropolitan Area. *Cities* 64, 9–17. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.01.005>
21. Makkonen, T. & Inkinen, T. (2024). Inclusive smart cities? Technology-driven urban development and disabilities. *Cities*, 154, 105334. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105334>
22. Inkinen, T., M. Merisalo, & Makkonen, T. (2018). Variations in the adoption and willingness to use e-services in three differentiated urban areas. *European Planning Studies* 26:5, 950–968. <https://doi.org/10.1080/09654313.2018.1448756>
23. Lepistö, J., Joentakanen, J., Laurikainen, H., Kekki, T., & Harvaturva-verkosto (2020). Safety and security in sparsely populated areas 2020. Publications of the Ministry of the Interior 2020:17. URN: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-324-630-0>
24. Juntunen, V., & Zimmerbauer, K. (2025). Networked security at the edge of northern Europe: cooperation between state and non-state actors in rural Finland security management. *GeoJournal*, <https://doi.org/10.1080/21622671.2025.2583056>
25. Jokela, M., Laakasuo, M., Parikka, S., Rotkirch, A., & Hämäläinen, H. (2024). Psychological and social wellbeing associated with regional population change in Finland. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 34, e2851. <https://doi.org/10.1002/casp.2851>
26. Vuorensyrjä, M. (2023). Downsizing and recovery: Perceived quality of police services in Finland before, during, and after three major police management reform programs. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, <https://doi.org/10.1093/police/paad053>
27. Sutela, M., & Lehtonen, O. (2023). Seasonal mobility of populations and allocation of police resources in Finland. *The Police Journal*, 96(3), 491–508. <https://doi.org/10.1177/0032258X221104605>
28. Pesola, H., Sarvimäki, M., & Virkola, T. (2025). Paths to integration: earnings, skill investments, and outmigration across immigrant admission categories. *The Scandinavian Journal of Economics*, 127(4), 742-764.
29. Valkonen, T. (2026). Maahanmuuton julkisen talouden vaikutusten tutkimisesta. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 122(1).
30. Kauhanen, A. (2026). Maahanmuuton taloudelliset vaikutukset: Maahanmuuton rakenne ja kotoutuminen ratkaisevat (Etlä raportti 176). Elinkeinoelämän tutkimuslaitos.
31. Valtiontalouden tarkastusvirasto. (2022). Jälkiseuranta: Kotoutumiskoulutus. <https://vtv.fi/raportti/jalkiseuranta-kotoutumiskoulutus/>
32. Seppälä, T. (2025). ”Kielioppiminen ei koskaan riitä.” Kotoutumiskoulutus suomen kielen oppimisympäristönä ja kielitaidon kehittämisen mahdollisuudet vuosi sen jälkeen. Väitöskirja, Oulun yliopisto.
33. Sotkasiira, T., & Haikkola, L. (2025). The conflicting temporalities of immigrant integration in the Nordic welfare state of Finland. *Nordic Social Work Research*, 15(3), 465–477. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2024.2312401>
34. Pohjoismaiden ministerineuvosto. (2025). From arrival to participation: Measuring migrants' social and civic integration – A Nordic review (Nord 2025:029). <https://doi.org/10.6027/nord2025-029>
35. Abdelhady, D., & Norocel, O. C. (2023). Re-envisioning immigrant integration: Toward multidirectional conceptual flows. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 21(2), 119–131. <https://doi.org/10.1080/15562948.2023.2168097>
36. Grabowska, I., Hansen, C., Jastrzebowska, A., Lind, J., Manafi, I., Nienaber, B., Powell, R. & Shahrokh, T. (2025). Young migrants, “integration” and the local: critical reflections from European stakeholders. *Comparative Migration Studies*, 13(43) <https://doi.org/10.1186/s40878-025-00454-y>
37. Valtioneuvoston julkaisuja (2023). Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma.
38. Başak, Y & Gorggerino, M. (2025). MIPLEX 2025 – A Roadmap for Inclusive Policy in the EU. Migration Policy Group. ISBN: 978-2-9600266-0-3
39. Alaimo, L. S., Amato, F., Maggino, F., Piscitelli, A., & Seri, E. (2023). A comparison of migrant integration policies via mixture of matrix-normals. *Social Indicators Research*, 165(2), 473–494. <https://link.springer.com/journal/11205>
40. Special Eurobarometer. (2021). Special Eurobarometer: Integration of immigrants in the European Union. European Commission, Directorate-General for Migration and Home Affairs (DG HOME). https://migrant-integration.ec.europa.eu/library-document/special-eurobarometer-integration-immigrants-european-union_en

41. Kamali, M., & Jönsson, J. (2018). Introduction. In Kamali, M. & Jönsson, J. (Eds.) *Neoliberalism, Nordic Welfare States and Social Work: Current and Future Challenges*. Routledge, 1-22.
42. Karinen, R., Luukkonen, T., Jauhola, L. & Määttä, S. (2020). *Selvitys asioimistulkkauksen nykytilasta*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2020:45.
43. Nordberg, C., & Kara, H. (2022). Unfolding occupational boundary work: Public service interpreting in social services for structurally vulnerable migrants. *Just. Journal of Language Rights & Minorities*, 1 (1), 137-162. <https://doi.org/10.7203/Just.1.25002>
44. Bontenbal, I. & Lillie, N. (2021). Minding the Gaps: The Role of Finnish Civil Society Organizations in the Labour Market Integration of Migrants. *Voluntas* 33, 862–871 (2022). <https://doi.org/10.1007/s11266-021-00334-w>
45. Granholm, K., Merikoski, P. & Kulmala, M. (2024). Haavoittuvuus ja osallisuuden haasteet digitalisoituvissa sosiaalipalveluissa. *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2023: Näkökulmana väestösuhteet*. Työ- ja elinkeinoministeriö.
46. Oikeusministeriö (2022). *Opas tarjoaa käytännön työkaluja kuntien väestösuhdetyölle*. Oikeusministerio.fi. <https://oikeusministerio.fi/-/opas-tarjoaa-kaytannon-tyokaluja-kuntien-vaestosuhdetyolle>
47. Fersch, B., & Breidahl, K. (2018). Building, breaking, overriding ...? Migrants and institutional trust in the Danish welfare state. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 38(7–8), 592–605.
48. Eide, K., Lidén, H., Haugland, B., Fladstad, H., & Hauge, H. (2020). Trajectories of ambivalence and trust: experiences of unaccompanied refugee minors resettling in Norway. *European Journal of Social Work*, 23 (4), 554-565,
49. Sundbäck, L. (2023). Trust shaping in forced migrants' institutional encounters in the Finnish welfare state. *Nordic Journal of Migration Research*, 13(2), 7, 1- 17. <https://doi.org/10.33134/njmr.532>
50. Chan, L., & Sundbäck, L. (2025). *Luottamuksen sillat - hyvät viranomaiskohtaukset vahvistavat maahanmuuttajataustaisten kotiaitien osallisuutta*. (Mobile Futures Policy Brief, Nro 5/2025). Mobile Futures. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe20251107106064>
51. Heino, E. (2016). Ymmärrystä ja tukea – kohtaamattomuutta ja vääryyttä. Venäläistustaisten perheiden institutionaalisen luottamuksen ja epäluottamuksen rakentuminen suomalaisia peruspalveluita kohtaan. *Yhteiskuntapolitiikka*, 81 (2), 127– 137. <http://urn.fi>
52. Turtiainen, K. (2012). Possibilities of trust and recognition between refugees and authorities. Resettlement as a part of durable solutions of forced migration. Doctoral dissertation. Jyväskylän yliopisto.
53. Sapir, H. & Turtiainen, K. (2025). Saavutettava aikuissosiaalityö maahanmuuttaneiden oikeuksien turvaajana. Teoksessa A. Ritala-Koskinen, J.-M. Räsänen, & A. Salo (toim.), *Sosiaalityö ja soteintegraatio* (ss. 231-258). Tampere University Press. <https://doi.org/10.61201/tup.961.c1741>
54. Sundbäck, L., & Nordberg, C. (2025). Unfolding the Broader Trust Landscape of Institutional Encounters Between Forced Migrants and the Welfare States of Finland and Sweden: The Role of Third-Party Actors. *Nordic Welfare Research*, 10(4). <https://doi.org/10.18261/nwr.10.4.2>
55. Sundbäck, L., Samaletdin, Y., Kulma, L., & Rwambiwa, L. (2025). *Luottamus arvostavassa kohtauksessa: Näkökulmia ja työkaluja työntekijöille monikielisten asiakkaiden kohtaukseen*. Mobile Futures. <https://doi.org/https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2025092698523>
56. Castaneda, A., Larja, L., Nieminen, T., Jokela, S., Suvisaari, J., Rask, S., Koponen, P., Koskinen, S. (2015). *Ulkomaalaistaustaisten psyykinen hyvinvointi, turvallisuus ja osallisuus Ulkomaista syntyperää olevien työ ja hyvinvointi -tutkimus 2014 (UTH)*. THL
57. OECD & European Commission (2023), *Indicators of Immigrant Integration 2023: Settling In*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/1d5020a6-en>.
58. Nannestad, P., Svendsen, G., Dinesen, P., & Sønderskov, K. (2014). Do Institutions or Culture Determine the Level of Social Trust? The Natural Experiment of Migration from Non-western to Western Countries. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 40(4), 544–565.
59. Pitkänen, V., Saukkonen, P., & Westinen, P. (2019). *Samaa vai eri maata? Tutkimus viiden kieliryhmän arvoista ja asenteista Suomessa*. E2- tutkimus. Raportti 6. Kirjapaino Öhrling.
60. Röder, A., & Mühlau, P. (2012). Low Expectations or Different Evaluations: What Explains Immigrants' High Levels of Trust in Host-Country Institutions? *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 38(5), 777– 792.
61. OECD (2024), *OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions – 2024 Results: Building Trust in a Complex Policy Environment*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9a20554b-en>.
62. Sohlberg, J., Agerberg, M., & Esaiasson, P. (2024). *Waiting for Asylum: Reduced Institutional and Interpersonal Trust*. *Political Studies*, 72(1), 343-363.
63. European Union Agency for Fundamental Rights. (2023). *Being Black in the EU: Experiences of people of African descent*. Publications Office of the European Union. <https://fra.europa.eu/en/publication/2023/being-black-eu>
64. Savas, S. T., Knipper, M., Duclos, D., Sharma, E., Ugarte-Gurrutxaga, M. I., & Blanchet, K. (2024). Migrant-sensitive healthcare in Europe: advancing health equity through accessibility, acceptability, quality, and trust. *Lancet Reg. Health-Eur*. 41:100805. doi: 10.1016/j.lanepe.2023.100805
65. Khanal, S.K. "Digital is nice, but only to smart people": a qualitative analysis of barriers to digital healthcare for Nepali migrants in Finland. *BMC Digit Health* 3, 78 (2025). <https://doi.org/10.1186/s44247-025-00220-1>
66. Safarov, N. (2023). *Administrative Literacy in the Digital Welfare State: Migrants Navigating Access to Public Services in Finland*. *Social Policy and Society*. Published online 2023:1-14.
67. Golamrej Eliasi, L., Farahani, H., Anis, M., & Kaittä, A. (2024). Existing and desired child and family services from Afghan women's point of view in Finland. *Children and Youth Services Review*, 166, Article 107946.
68. Sundbäck, L. (2024A). Exploring sensemaking of trust through the lens of time: Finnish welfare professionals' perspectives on institutional encounters with forced migrants in the neoliberal welfare state. *Time and Society*.
69. Sundbäck, L. (2024B). Unfolding trust in institutional encounters between forced migrants and street-level bureaucrats in Finland and Sweden. *Åbo Akademi*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-12-4439-1>
70. Euroopan Komissio (2025). *The participation of migrants in the design and implementation of integration-relevant policies*. Approaches and practices in EU Member States. Migration Integration Hub Publication. https://home-affairs.ec.europa.eu/whats-new/publications/participation-migrants-design-and-implementation-integration-relevant-policies_en
71. Ruuskanen, L. & Väänänen, A-M. (2022A). *Työvoimakoulutuksena toteutetun kotoutumiskoulutuksen opetushenkilöstölle tehdyn kyselyn tuloksia*. ELY-keskus.
72. Ruuskanen, L. & Väänänen, A-M. (2022B). *Kotoutumiskoulutuksen laadukkaan toteutuksen elementtejä*. ELY-keskus.

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA
FINNISH ACADEMY OF SCIENCE AND LETTERS
ACADEMIA SCIENTIARUM FENNICA